

GUIX

PRIMÀRIA

Elements d'Acció Educativa | 453

En la pràctica

Quan un artista
entra a l'escola

Guix Dos

10 mesos,
10 aprenentatges

Viure l'escriptura

L'art d'enumerar

I al Bloc...

TIC TIC i anglès, Filosofem,
Gestió: Un canvi de mirada,
Cuida't: Nous canals de

REFLEXIÓ

Pedagogia de la malaltia
i el deteriorament:

com es viu des de l'escola?

Quan un artista entra a l'escola, la creativitat surt per la finestra

El projecte Espai C

Gemma París Romia, Mar Morón Velasco

EN LA PRÀCTICA

Didàctica de l'expressió visual i plàstica

P

Actualment observem com diverses escoles participen en projectes en col·laboració amb institucions culturals i amb artistes, a fi que aquests comparteixin amb els infants els seus processos de creació i que ajudin a repensar estratègies democràtiques que siguin aplicades al centre educatiu. Aquest text descriu el projecte Espai C, un programa d'artistes residents en escoles d'educació infantil i primària de Barcelona, i relata què aporta treballar amb persones creadores dins del centre docent.

▣ **PARAULES CLAU:** artista resident, art, educació, innovació, espais de creació, taller.

Què és el projecte Espai C?

El projecte Espai C consisteix a tenir un artista resident en una escola, la qual cedeix un espai perquè hi puguin treballar diàriament.

L'artista desenvolupa els seus projectes i obre el taller a l'alumnat durant unes quantes hores a la setmana, per tal que els infants puguin veure processos de

creació i desenvolupar els seus propis projectes acompanyats per un professional de l'art.

El taller esdevé un espai compartit i es va bastint d'acord amb les necessitats que van sorgint al llarg del curs

EN LA PRÀCTICA

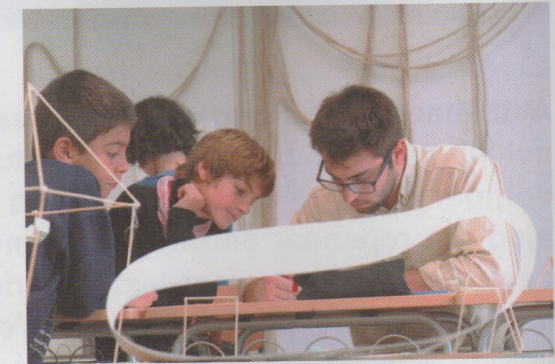
El taller esdevé un espai compartit i es va bastint d'acord amb les necessitats que van sorgint al llarg del curs, tant als artistes com als infants. Mitjançant un sistema assembleari, les decisions s'hi prenen de manera col·laborativa i l'assemblea gestiona les necessitats del taller, tant de caire organitzatiu i de material com de documentació i d'enllaç amb la comunitat educativa.

Quines dinàmiques s'estableixen a l'Espai C?

Tres cursos enrere, quan els infants preguntaven a l'artista què havien de fer, aquest els responia: «Què voleu fer?». En aquell moment els nens i les nenes estaven poc acostumats que se'ls formulés aquesta qüestió i restaven immòbils, observant el que l'artista anava creant.

A poc a poc, els infants s'anaven acostant als diferents materials que hi havia dins el taller i hi anaven dialogant de forma exploratòria. Quan patien dificultats tècniques o conceptuals s'apropaven a l'artista per demanar-li consell.

Ara que el programa Espai C ja està arrelat a les escoles que hi participen, els infants ja no pregunten què han de fer, sinó que cadascú inicia una idea al seu ritme o en reprèn alguna de començada, sol o amb companys, al costat de l'artista, que també va desenvolupant els seus projectes creatius. És d'aquesta manera que, sense saber-ho, l'artista els convida a iniciar una experiència que serà emocionant, amable, sense judicis ni avaluació, en el transcurs de la qual l'escolar desenvoluparà la seva lliure expressió,

l'autonomia en el treball, la presa de decisions individuals i col·lectives, la tasca cooperativa i la creativitat, entre d'altres habilitats.

L'artista els convida a iniciar una experiència que serà emocionant, amable, sense judicis ni avaluació, en el transcurs de la qual l'escolar desenvoluparà la seva lliure expressió, l'autonomia en el treball, la presa de decisions individuals i col·lectives, la tasca cooperativa i la creativitat, entre d'altres habilitats

ESPAI C

Un projecte impulsat pel Consorci d'Educació de Barcelona i la Universitat Autònoma de Barcelona, amb la col·laboració de l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB).

Objectius

- > Fomentar la creativitat dels infants posant-los en contacte amb joves creadors i amb els seus projectes artístics.
- > Facilitar la relació entre educació i cultura.
- > Establir espais de reflexió a través de les arts.
- > Millorar les metodologies, les organitzacions i els equipaments dels centres docents per millorar la inclusió dels centres i l'èxit acadèmic.

Escoles que hi participen

- > Els Encants
- > Josep Maria de Sagarra.
- > Miralletes.

Artistes residents

Nora Nebreda, Urgell Farran, Anna St. Ortiz, Judit Cuadros, David Mateo, Tatiana M. Melo i Gorka Martín.

Per què és important convidar artistes a treballar dins l'escola?

Per què és important que artistes, infants i mestres treballin junts? Doncs perquè els artistes ofereixen una forma de treballar diferent, aporten una nova visió del món i sobretot de relacionar-s'hi, d'apropar-s'hi, d'entendre'l, de sacsejar-lo, de donar-li forma i de millorar-lo.

L'escola com a institució s'està transformant, s'està adaptant a la realitat canviant que vivim actualment i està aprenent a ser més àgil, creativa, diversa i inclusiva tot respectant els ritmes i els interessos dels infants. **I l'art apareix com un dels terrenys on les nenes i els nens poden gaudir de l'espai necessari per connectar-se amb si mateixos, treballar amb els altres, aprendre a ser valents sense ser jutjats, gaudir del procés d'aprenentatge i no pas dels resultats i posar-se a la pell de l'altra gent.**

Dins l'Espai C l'artista ofereix una seguretat en referència als processos de creació que difícilment pot brindar l'equip docent. Les mestres i els mestres, tant per la seva formació com per les polítiques educatives que han de seguir, es basen en un enfocament estructurat per treballar amb els infants i fomentar-ne l'aprenentatge. En canvi, els artistes tenen un enfocament més rizomàtic dels processos d'adquisició de coneixements i aporten als infants, així

Gaudir de la presència d'un artista resident ens ofereix un aprenentatge significatiu a través de l'art, també provoca canvis en l'estructura del centre, en les relacions entre els infants i les persones adultes

com també a les mestres i als mestres, una mirada més creativa en relació amb el món que els envolta.

La simbiosi entre les dues formes de promoure l'aprenentatge ofereix a l'alumnat un hàbitat ric i estimulants perquè pugui cercar les seves pròpies estratègies per aprendre i construir la pròpia identitat.

Gaudir de la presència d'un artista resident ens ofereix un aprenentatge significatiu a través de l'art, també provoca canvis en l'estructura del centre, en les relacions entre els infants i les persones adultes, i, sobretot, en la construcció compartida d'espais i temps de llibertat de pensament i de creació.

Canvis que provoca tenir un artista resident a l'escola

Aparició d'una nova identitat al centre: el rol de l'artista resident

Tenir un artista a l'escola significa, sobretot, que hi apareix una identitat diferent de

la pròpia del professorat, de les vetlladores i els vetlladors, del personal de cuina, dels conserges i les conserges, és a dir, de les persones que conviuen diàriament amb els infants.

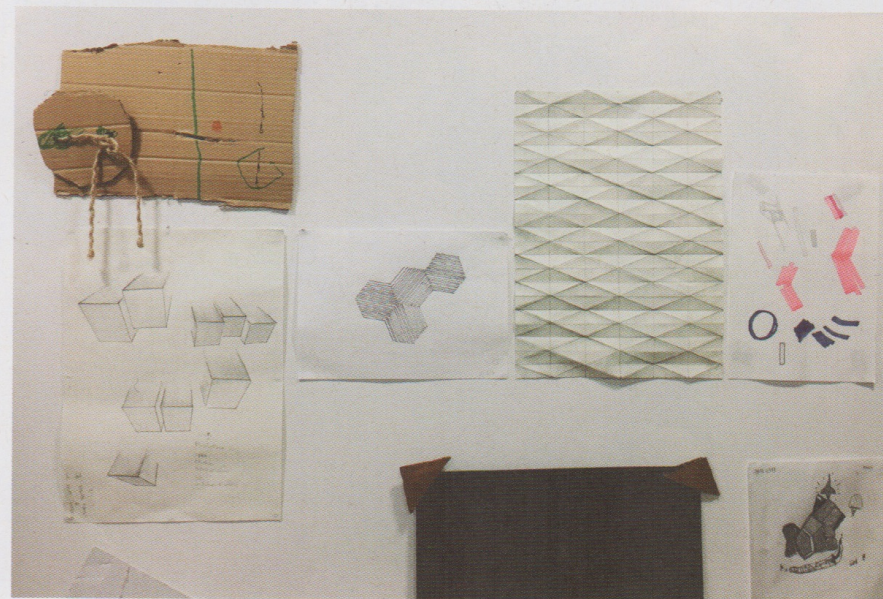
Si el paper de l'ensenyant és el de dissenyar els mecanismes que acompanyen els processos d'aprenentatge dels infants seguint uns objectius pedagògics determinats i creant estratègies d'avaluació, els artistes no tenen aquest rol pedagògic, sinó que esdevenen persones adultes que actuen d'acord amb un altre tarannà i que estableixen vincles molt diferents amb l'alumnat.

Dins el projecte Espai C l'artista no planteja propostes educatives que calgui desenvolupar, sinó que els infants se

EN LA PRÀCTICA

Didàctica de l'expressió visual i plàstica

P

EN LA PRÀCTICA

Dins el projecte Espai C l'artista no planteja propostes educatives que calgui desenvolupar, sinó que els infants se senten convidats a realitzar les pròpies creacions

senten convidats a realitzar les pròpies creacions.

A l'Espai C s'hi respira un ambient molt excitant però alhora tranquil. Una artista resident ens explica els inicis del projecte:

► Em dic Nora i treballo amb el fang. A l'escola vam començar amb l'espai buit i,

de mica en mica, l'hem anat omplint amb mobiliari, amb material, etc. A l'inici sobretot vam experimentar amb el fang. El meu objectiu principal era crear un lloc on ells se sentissin còmodes fent la creació artística. En aquesta escola s'han obert les portes a tots els nens i nenes, des de P3 fins a sisè de primària. Una de les coses que més m'agrada és com es van contaminant tots els infants entre ells (els més petits dels més grans i els més grans dels més petits), com van compartint les idees, com es contagien entre tots. ◀

Aprentatge autònom i caràcter emprendedor dels infants

Quan entrem en un espai C hi acostuma a regnar el silenci. Trobem els infants i l'artista absorts en els seus propis pensaments, polint una peça, mesurant, tallant, encolant amb una pistola de silicona, clavant fustes, dialogant amb algun company o amb alguna companya, pastant fang, dibuixant.

Sentim com una criatura de pocs anys utilitza el vocabulari tècnic dels llenguatges artístics amb una naturalitat sorprenent, a més de fer servir sense por eines que sovint titllem de perilloses. L'artista sap transmetre els límits que els mateixos nens i nenes han de conèixer en relació amb les eines, sense haver-ne de prohibir l'ús.

El primer any del projecte Espai C a l'escola dels Encants vam sentir la con-

versa següent entre un nen de 9 anys i l'Urgell, l'artista resident::

► GUILLEM: Avui em vull emportar a casa l'escultura que he fet, perquè vull que la vegin els meus pares.

URGELL: No podrà ser. L'escultura no està acabada, tan sols és una maqueta. En el món de l'art cal temps... Saps quan vaig tardar a fer aquesta escultura de ferro? Set mesos! Necessitaràs veure la teva obra el pròxim dia que vinguis a l'Espai C, pensar-hi quan siguis a casa, per tal que la teva idea es vagi desenvolupant al llarg dels dies necessaris. A més, la teva escultura pot servir de base per a projectes d'altres companys. Al taller un artista necessita poder veure els processos per continuar investigant. ◀

L'artista va proposar a tots els infants que no traguessin cap proposta realitzada a l'Espai C fins a final de curs. Ningú va tornar a demanar d'endur-se cap obra a casa.

El projecte Espai C permet que tant els infants com les docents i els docents puguin tenir contacte amb un artista i viure de primera mà el procés de creació d'un professional

Contagi bidireccional entre artista i infants

Com dèiem, la identitat de l'artista és diferent de la del professorat, i el projecte Espai C permet que tant els infants com les docents i els docents puguin tenir contacte amb un artista i viure de primera mà el procés de creació d'un professional.

L'artista ja no és aquell personatge llunyà, que acostumava a ser home, que va viure en una època passada i que té les obres exposades al museu. Com explica Rob Fairley, fundador del projecte Room 13 (citada per Morón i París, 2017), l'artista és una persona que genera una relació única amb els infants. Com que no ha d'exercir el paper de persona adulta que educa i que sobreprotegeix, aquest estimula en les criatures la responsabilitat, l'autonomia i el treball en equip amb els altres companys i companyes, i, sobre-

tot, acompanya l'alumnat sense intervenir en el procés de creació, encara que pot actuar com a model i oferir ajuda si se li demana.

El contacte amb l'artista permet que els infants provin uns altres tipus de llenguatges que estan en estreta relació amb els seus sentits i que els permeten expressar el que pensen i el que senten sobre

situacions de la vida quotidiana, tot reflexionant sobre els seus processos vitals i creatius.

Els artistes també es veuen contaminats per les idees creatives dels infants, i la seva obra està influenciada pel projecte. A la primera entrevista realitzada als candidats d'artistes perquè participessin en el

programa, se'ls preguntava per quin motiu eren artistes residents. N'hi va haver un que va parlar únicament de la necessitat de tenir un taller. Més tard, quan se li va demanar quin impacte havia tingut en ell el fet d'haver treballat amb infants al taller artístic durant un curs, va respondre:

► Ara les meves obres es barregen amb les dels infants. Ja no sé quines són les meves ni quines són les seves. De fet, vull utilitzar algunes de les seves peces com a maquetes per construir-les en gran format.

ANTECEDENTS

Room 13 International (<http://room13international.org>)

Projecte que va néixer l'any 1994 en una escola d'Escòcia i que va crear la figura de l'artista resident. Actualment es troba en diferents països d'arreu del món.

Reggio Emilia (www.reggioalliance.org/)

Un dels projectes educatius que va incorporar abans la figura del tallerista i del taller a l'escola, amb l'objectiu d'acompanyar amb rigor els processos creatius dels infants.

5x5x5=creativity (<https://5x5x5creativity.org.uk/>)

Projecte nascut a Anglaterra l'any 2000 que crea vincles permanents entre escoles, artistes i centres culturals. Projectes singulars: *School without Walls*, *House of Imagination* i *Forest for Imagination*.

REFERÈNCIA BIBLIOGRÀFICA

MORÓN, M.; PARÍS, G. (2017): «El proyecto Espai C-Room 13 Barcelona». *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 484, p. 37-40.

BIBLIOGRAFIA

FREIRE, H. (2007). «Room 13, un espacio para crear». *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 373, p. 18-23.

VECCHI, V. (2013): *Arte y creatividad en Reggio Emilia*. Madrid. Morata.

EN LA PRÀCTICA

Didàctica de l'expressió visual i plàstica

P

HEM PARLAT DE:

- Didàctica de l'expressió visual i plàstica.
- Creativitat.
- Programes municipals.

AUTORES

Gemma París Romia

Mar Morón Velasco

Universitat Autònoma de Barcelona

gemma.paris@uab.cat

mar.moron@uab.cat

Aquest article fou rebut per GUIX. ELEMENTS D'ACCIÓ EDUCATIVA el mes d'octubre de 2018 i acceptat el mes d'octubre de 2018 per ser-hi publicat.